

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра державно-правових дисциплін та українознавства

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
ОК 6. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми *Право*
за спеціальністю *081 «Право»*
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Суми – 2024

Розробник:

Наталія БОНДАР, доктор
філософії за спеціальністю 081 Право,
доцент

(підпис)

(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено
та затверджено на
засіданні кафедри
ДПД та
українознавства

протокол від 11.06.2024 №12

Завідувач
кафедри

(підпис)

Світлана
ШЕСТАКОВА
(прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

Микола КУРИЛО
(ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма

(підпис)

Олег РОГОВЕНКО
(ПІБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана: Марина КУЗНЕЦОВА
(ПІБ)

Вікторія СТРЕЛЬНИК
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

Любов'я БАКАЛІВА
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 20.06.2024 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ				
1	Назва ОК	ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА		
2	Факультет/кафедра	Юридичний факультет, кафедра ДПД та українознавства		
3	Статус ОК	Обов'язковий		
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для	Освітньо-професійна програма «Право» за спеціальністю 081 «Право»		
5	ОК може бути запропонований для			
6	Рівень НРК	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень		
7	Семестр та тривалість вивчення	Денна форма навчання: 1 семестр, 1-15 тиждень 2 семестр, 1-15 тиждень Заочна форма навчання: 1-й курс		
8	Кількість кредитів ЄКТС	10 кредитів ЄКТС		
9.1	Загальний обсяг годин для <u>денної</u> форми навчання та їх розподіл – 300 годин	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота
		Лекційні – 74 години	Практичні /семінарські - 74 години	Лабораторні
9.2	Загальний обсяг годин для <u>заочної</u> форми навчання та їх розподіл – 150 годин	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота
		Лекційні – 16 годин	Практичні /семінарські – 16 годин	Лабораторні
	Мова навчання	Державна (українська)		
	Викладач/Координатор освітнього компонента	Бондар Наталія Анатоліївна, доцент, доктор філософії зі спеціальності 081 Право Години консультацій – кожного вівторка о 12.15, кабінет 114 г		
	Контактна інформація	ashatana2010@ukr.net		
	Загальний опис освітнього компонента	Загальна теорія та філософія права, як навчальна дисципліна, складається з двох частин: 1) загальна теорія права; 2) Філософія права. Загальна теорія права виконує роль енциклопедії права, оскільки вивчає не якусь окрему галузь, напрям державного чи правового буття, а досліджує загальні специфічні закономірності розвитку держави і права, аналізуючи їх в цілому, в їх взаємозв'язку. Загальна теорія права ґрунтується на пізнанні соціальних феноменів в історичній видозміні, порівнюючи загальні та специфічні закономірності правових явищ світу Філософія права забезпечує отримання філософсько-правових знань, набуття навичок аналізу реальних правових процесів і вміння приймати обґрунтовані рішення з приводу правових проблем, пов'язаних з їх подальшою практичною діяльністю. Завданням курсу є формування у майбутніх фахівців знань про особливості права як самостійної соціокультурної цінності, вирішальне значення у формуванні та функціонуванні якої має людина, яка є не лише адресатом закону, але і його творцем та орієнтиром; формування у слухачів системних та глибоких знань про об'єкт, предмет і методи філософії права, її понятійно-категоріальний апарат; основні вітчизняні та зарубіжні філософсько-правові школи, напрями, концепції праворозуміння; сутність та зміст права як міри свободи особи в її взаємовідносинах із державою, владою, законом.		
	Мета освітнього компонента	<i>Мета освітнього компонента:</i> є навчання студентів комплексу загальнотеоретичних знань із загальної теорії та філософії права.		

	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент викладається на 1 курсі базується на таких курсах, як Історико-філософські студії, Історія держави та права України та зарубіжних країн, Основи римського права, Юридична деонтологія. Освітній компонент є основою для всіх галузевих курсів.
	Політика академічної доброчесності	Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю, результатів навчання. Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається нормативними документами Сумського національного аграрного університету, зокрема Кодексу академічної доброчесності, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ (повний перелік нормативних документів розміщений на сайті університету https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/). За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: – повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо); – повторне проходження навчального курсу; – попередження; – винесення догани; – відрахування з університету; (ч.5 ст. 48 проекту Закону України «Про освіту»); – арешт або обмеження волі, або позбавлення волі, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю із штрафом.
	Посилання на курс у Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=322

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)												Як оцінюється РНД?	
	РН 1	РН 2	РН 3	РН 4	РН 5	РН 6	РН 7	РН 8	РН 9	РН 18	РН 19	РН 20		
ДРН1. Застосовувати знання щодо змісту основних правових категорій та законів логіки, генерування власних ідей, прийняття обґрунтованих рішень.	X		X		X	X						X	X	Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування
ДРН2. Сформувати навички розуміння загальних закономірностей виникнення, формування та функціонування держави і права, формування світогляду нових поколінь юристів з усвідомленням ними цінностей та значення правничої професії та ролі кожного її представника для утвердження верховенства права у сучасному демократичному суспільстві; розуміння структури держави, її функцій та призначення в суспільстві		X		X			X	X						Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування
ДРН3. Застосовувати теоретичні знання стосовно системи права, визначення належності правових явищ до певної правової системи				X	X				X	X	X			Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування
ДРН4. Самостійно опрацьовувати навчальну і наукову літературу, в тому			X							X	X			Написання модульної курсової роботи

числі інтернет-ресурси з проблем загальної теорії та філософії права													
ДРН5. Аналізувати і порівнювати фактичні обставини справи та їх особливості, вміння тлумачити та застосовувати правові норми на практиці	X	X		X		X	X						Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування
ДРН 6. Застосовувати набуті теоретичні знання при аналізі юридичних ситуацій, зокрема надавати оцінку видам юридичної відповідальності, диференціювати проступки від злочинів, визначати склад правопорушення в межах ситуації, застосовувати норми права в конкретній ситуації тощо	X								X			X	Мультимедійна презентація та виступ-інформування
ДРН7. Використовувати професійну аргументацію, юридичне тлумачення для донесення інформації до фахівців і нефахівців у сфері юридичної діяльності; здатність розуміти та здійснювати правозастосовчу діяльність	X					X	X				X		Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Перший семестр

Денна/заочна форма навчання

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література
	Аудиторна робота			Само стійна робота	
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
<i>Тема 1. Загальна теорія права та філософія права: як юридичні науки</i> 1.Предмети наук філософії права і загальної теорії права 2.Методологія філософії права і загальної теорії права	2/2	2/-		6/6	3,4,5,14
<i>Тема 2. Основні підходи до праворозуміння</i> 1. Чинники, що впливають на плюралізм праворозуміння 2. «Праворозуміння» як явище 3. Типологія праворозуміння та її критерії 4. Проблема визначення права	2/-	2/2		5/6	1,2,3,4,10,12,13
<i>Тема 3. Право і людина. Права людини</i> 1. Людина як творець, орієнтир і адресат права 2. Права людини як першоджерело права, їх поняття та класифікація 3. Еволюція прав людини. Покоління прав людини 4. Права людини і права громадянина 5. Обмеження прав людини 6. Міжнародні і європейські стандарти прав людини та їх вплив на правовий статус особистості і поступальний розвиток права	2/-	2/-		5/5	1,2,3,4,5,6,7,8,
<i>Тема 4. Принципи права</i> 1. Природа принципів права 2. Поняття принципів права та їх класифікація 3. Основоположні і загальні принципи права 4. Галузеві та міжгалузеві принципи права 5. Фіксація та застосування принципів права	2/2	2/-		5/5	4,5,6,7,8,9,10,16
<i>Тема 5. Соціальне регулювання і право</i> 1. Поняття соціального регулювання та його система 2. Право і мораль 3. Право і звичай 4. Право і релігія 5. Право і корпоративні норми 6. Право і політика	2/-	2/2		5/5	1,2,3,4,5,6, 12,13
<i>Тема 6. Право і Держава</i> 1. Держава як правовий інститут 2. Специфічні ознаки держави та їх зв'язок з правом 3. Взаємодія держави і права та її аспекти. Сфери і способи впливу держави на право 4. Способи впливу права на державу. Право і	4/-	8/-		10/6	2,3,4,5,6,7,22

закон: 1.1. Легітимність державної влади 1.2. Правове конституювання і організація державної влади 1.3. Особливості взаємодії права і держави за різних форм правління та устрою 1.4. Межі державного втручання у приватне життя людей (громадян) та суспільне життя і право 1.5. Право і забезпечення контролю за діяльністю державної влади 1.6. Право як засіб комунікації держави із своїми громадянами та іншими суб'єктами права 1.7. Право і державний примус 1.8. Протириччя між правом і державою					
<i>Тема 7. Норми права</i> 1. Поняття норми права та її ознаки 2. Структура норми права 3. Види норм права 4. Норми права і принципи права	4/-	8/-		10/6	1,2,3, 11,12,13
<i>Тема 8. Система права</i> 1. Поняття та основні риси системи права 2. Публічне і приватне право 3. Матеріальне та процесуальне право 4. Структура системи права	2/-	2/-		5/5	1,2,3,4,5,6,7,
<i>Тема 9. Джерела права</i> 1. Поняття джерел права 2. Класифікація джерел права та її критерії 3. Нормативно-правовий акт: загальна характеристика 4. Правовий звичай 5. Нормативний договір 6. Судовий прецедент 7. Судова практика та її значення у нормативному регулюванні 8. Загальні принципи права 9. Правова доктрина 10. Джерела права і канонічне право 11. Інші джерела права в сучасному світі	4/2	6/2		10/6	3,4,5,8,9,10,17,19
<i>Тема 10. Система нормативно-правових актів</i> 1. Вертикальна (ієрархічна) та горизонтальна (галузева) структури системи нормативно-правових актів 2. Конституція в системі нормативно-правових актів, її поняття та особливості 3. Поняття та ознаки закону. Види законів 4. Підзаконний нормативно-правовий акт	4/2	8/2		10/5	1,2,3,4,5,6,7,8,9
<i>Тема 11. Правотворення і правотворчість (нормотворчість)</i> 1. Правотворення та його відмінності від правотворчості 2. Функції та принципи правотворчості 3. Суб'єкти правотворчості 4. Види правотворчості 5. Основні стадії правотворчості 6. Суд і правотворення	2/-	4/-		5/5	6,7,8,9,10,11
Всього	30/8	44/8		76/67	

Другий семестр

Денна/заочна форма навчання

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література
	Аудиторна робота			Само стійна робота	
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
<i>Тема 12. Правовідносини</i> 1. Поняття та основні ознаки правовідносин. Склад (структура) правовідносин 2. Суб'єкти правовідносин. Поняття правосуб'єктності 3. Зміст правовідносин	2/2	2/-		6/4	1,2,3,12,13
<i>Тема 13. Правовідносини</i> 1. Об'єкти правових відносин 2. Юридичні факти та їх класифікація	2/-	2/-		5/4	1,2,3,4,5, 12,13
<i>Тема 14. Реалізація і застосування норм права</i> 1. Поняття реалізації норм права та її форми 2. Застосування норми права та його особливості. Ознаки правозастосовчої діяльності 3. Стадії застосовної діяльності 4. Основні вимоги до правозастосування 5. Акти застосування нормативних актів, їх види 6. Прогалини в нормативно-правових актах та способи їх подолання. Аналогія права та аналогія закону 7. Юридичні колізії та способи їх подолання	2/2	2/-		5/4	1,2,3,4, 13
<i>Тема 15. Юридично значуща поведінка. Правопорушення</i> 1. Юридично значуща поведінка (правомірна і протиправна): поняття, ознаки, види 2. Поняття правомірності: теоретичні підходи до його розуміння 3. Ознаки правомірності. Склад правопорушення 4. Види правопорушень та їх причини 5. Юридично значуща поведінка і зловживання правом	2/-	2/-		5/5	1,2,10,11,12,13
<i>Тема 16. Юридична відповідальність</i> 1. Соціальна відповідальність та її види 2. Поняття юридичної відповідальності та її ознаки 3. Підстави юридичної відповідальності 4. Принципи юридичної відповідальності 5. Незнання закону та юридична відповідальність 6. Види юридичної відповідальності	6/2	4/-		10/4	6,7,8,9,10,11,13
<i>Тема 17. Юридична мова. Юридична техніка нормотворчості</i> 1. Особливості юридичної мови. Важливість мови юриста для професійної діяльності 2. Вимоги, які ставляться до якості юридичної мови 3. Поняття юридичної техніки. Юридична техніка нормотворчості	4/-	2/-		5/5	1,2,3,4,5,13,21

4. Складові юридичної техніки: юридична термінологія, юридичні конструкції 5. Юридичні конструкції					
<i>Тема 18. Теорія юридичної аргументації</i> 1. Становлення та еволюція вчення про юридичну аргументацію: від філософських шкіл до складової теорії права 2. Моделі (типи) юридичної аргументації 3. Особливості судової аргументації 4. Правила юридичного дискурсу	4/2	2/-	5/4	1,2,3, 11,12,13,20	
<i>Тема 19. Сім'ї національних правових систем. Місце правової системи України серед них</i> 1. Поняття правової системи 2. Критерії класифікацій правових систем 3. Характеристика видів правових сімей 4. Тенденції розвитку правових систем сучасності	4/-	4/-	10/5	1,2,3,4,5	
<i>Тема 20. Національна і міжнародна правові системи та їх співвідношення</i> 1. Міжнародна і національна правові системи: спільні риси та особливості 2. Взаємодія міжнародної та національної правових систем 3. Співвідношення міжнародного договору та національного законодавства України 4. Значення рішень Європейського суду з прав людини для правової системи України 5. Вплив нормативного акту на міжнародне право 6. Правова система Європейського Союзу та її співвідношення з міжнародними та наднаціональними і правовими системами	6/-	4/2	10/4	8,9,10,11,12,13	
<i>Тема 21. Верховенство права</i> 1. Поняття верховенства права 2. Характеристика основної складової верховенства права 2.1. Повага до прав і свобод людини 2.2. Верховенство конституції 2.3. Принципи розподілу влади 2.4. Законність 2.5. Обмеження дискреційних повноважень 2.6. Принцип рівності у правах (рівноправ'я) та рівності всіх перед законом 2.7. Принцип юридичної визначеності 2.8. Принцип захисту довіри 2.9. Принцип пропорційності Верховенство права і права держава Верховенство права і соціальна держава	2/-	2/-	5/4	9,10,12,13,15,18	
<i>Тема 22. Філософія права, її зміст та призначення</i> 1. Філософія права як окрема філософська наука: предмет, задачі, функції. 2. Філософія права в системі філософії і юриспруденції. 3. Структура філософії права. 4. Основні категорії філософії права. 5. Значення філософії права для підготовки майбутніх юристів.	2/-	2/2	5/4	25,26,27,28,29,34	
<i>Тема 23. Правова онтологія. Право як феномен</i>	2/-	2/-	5/4	23,26,27,28,29,31	

<i>культурно-цивілізаційного процесу</i> 1. Онтологічна природа права. Правова реальність 2. Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності. 3. Концепції праворозуміння. 4. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. 5. Правові відносини і правову свідомість, сутність і структура.					
<i>Тема 24. Правова антропологія</i> 1. Антропологія філософська та правова. 2. Природа людини і право. Поняття «людина юридичний» 3. Філософський зміст і обґрунтування прав людини. 4. Співвідношення громадянського суспільства та правової держави.	2/-	2/2	5/4	23,27,28,29,35	
<i>Тема 25. Правова аксіологія. Ціннісний вимір права та система правових цінностей</i> 1.Правова аксіологія: історія виникнення, основні поняття та принципи. 2. Свобода як цінність. Право як форма свободи. Свобода і відповідальність. 3. Справедливість як соціально-правова цінність. 4. Право і мораль. 5. Рівність як ключове поняття в аксіології права.	2/-	2/-	5/4	23,24,25,26,29	
<i>Тема 26. Правова гносеологія: парадигма, доктрина, істина в праві. Методологія філософії права</i> 1. Загальна характеристика, предмет правової гносеології. 2. Категорія істини як центральна категорія правової гносеології. 3. Пізнавальні процеси у правотворчості та правореалізації. Рівні знання у праві: гадка, поняття права, ідея права. 4. Правова практика як критерій правової істини. 5. Зміст методології філософії права та її рівні. 6. Основні структурні компоненти методології права та призначення філософії права.	2/-	2/2	5/5	26,27,28,29,30	
Всього	44/8	30/-		76/67	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

Денна/заочна форма навчання

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кіл-ть годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кіл-ть годин
ДРН1. Застосовувати знання щодо змісту основних правових категорій та законів логіки, генерування власних ідей, прийняття обґрунтованих рішень.	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	21/5	- опрацювати та виконати завдання в практикумі по темі 1-3;	21/39
ДРН2. Сформувати навички розуміння загальних закономірностей виникнення, формування та функціонування держави і права, формування світогляду нових поколінь юристів з усвідомленням ними цінностей та значення правничої професії та ролі кожного її представника для утвердження верховенства права у сучасному демократичному суспільстві; розуміння структури держави, її функцій та призначення в суспільстві	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	21/5	- опрацювати та виконати завдання в практикумі по темі 4-12;	21/39
ДРН3. Застосовувати теоретичні знання стосовно системи права, визначення належності правових явищ до певної правової системи	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	21/5	- опрацювати та виконати завдання в практикумі по темі 1-15;	21/38
ДРН4. Самостійно опрацювати навчальну і наукову літературу, в тому числі	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з	21/4	- опрацювати та виконати завдання в практикумі по темі 1-3; - написання тез	21/38

інтернет-ресурси з проблем загальної теорії та філософії права	тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.			
ДРН5. Аналізувати і порівнювати фактичні обставини справи та їх особливості, вміння тлумачити та застосовувати правові норми на практиці	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	21/4	- опрацювати та виконати завдання в практикумі по темі 1-15;	21/38
ДРН 6. Застосовувати набуті теоретичні знання при аналізі юридичних ситуацій, зокрема надавати оцінку видам юридичної відповідальності, диференціювати проступки від злочинів, визначати склад правопорушення в межах ситуації, застосовувати норми права в конкретній ситуації тощо	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	21/4	- опрацювати та виконати завдання в практикумі по темі 1-15; - підготовка мультимедійної презентації та виступ-інформування	21/38
ДРН7. Використовувати професійну аргументацію, юридичне тлумачення для донесення інформації до фахівців і нефахівців у сфері юридичної діяльності; здатність розуміти та здійснювати правозастосовчу діяльність	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	22/4	- опрацювати та виконати завдання в практикумі по темі 13-15; - колоквіум	24/38
Всього годин		148/32		152/268

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

Перший семестр

Денна форма навчання

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Модуль 1 (теми 1-7)	20 балів/20%	До 7 тижня
1.1	Письмові контрольні роботи	5 балів /5%	щотижня
1.2	Тестування	5 балів /5%	щотижня
1.3	Індивідуальна дослідницька робота (реферат)	10 балів/10%	До 7 тижня
2	Модуль 2 (теми 8-15)	20 балів/20%	До 15 тижня
2.1	Письмові контрольні роботи	5 балів /5%	щотижня
2.2	Тестування	5 балів /5%	щотижня
2.3	Творче завдання	10 балів/10%	13-14 тиждень
3	Підготовка мультимедійної презентації та виступ-інформування	30 балів/30%	До 15 тижня
4	Іспит – теоретичні та тестові питання	30 балів/30%	За розкладом

Другий семестр

Денна форма навчання

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Модуль 1 (теми 1-7)	20 балів/20%	До 7 тижня
1.1	Письмові контрольні роботи	5 балів /5%	щотижня
1.2	Тестування	5 балів /5%	щотижня
1.3	Індивідуальна дослідницька робота (реферат)	10 балів/10%	До 7 тижня
2	Модуль 2 (теми 8-15)	20 балів/20%	До 15 тижня
2.1	Письмові контрольні роботи	5 балів /5%	щотижня
2.2	Тестування	5 балів /5%	щотижня
2.3	Творче завдання	10 балів/10%	13-14 тиждень
3	Підготовка мультимедійної презентації та виступ-інформування	30 балів/30%	До 15 тижня
4	Іспит – теоретичні та тестові питання	30 балів/30%	За розкладом

Заочна форма навчання

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Модуль 1 (теми 1-7)	20 балів/20%	За розкладом
1.1	Письмові контрольні роботи	10 балів/10%	За розкладом
1.2	Тестування	10 балів/10%	За розкладом
2	Модуль 2 (теми 8-15)	20 балів/20%	За розкладом
2.1	Письмові контрольні роботи	10 балів/10%	За розкладом
2.2	Тестування	10 балів/10%	За розкладом
3	Підготовка мультимедійної презентації та виступ-інформування	15 балів/15%	До 15 тижня
4	Іспит – теоретичні та тестові питання	30 балів/30%	За розкладом

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Модуль 1	<12 балів	12-15	15-18 балів	20 балів
	Вимоги щодо завдання не	Більшість вимог виконано, але	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання,

	виконано	окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання		продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Модуль 2	<i><12 балів</i>	<i>12-15</i>	<i>15-18 балів</i>	<i>20 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Підготовка мультимедійної презентації та виступ-інформування	<i>0-9 балів</i>	<i>10-18</i>	<i>19-24 балів</i>	<i>25-30 балів</i>
	Робота не виконана або виконана не правильно	Робота потребує значного доопрацювання	Робота потребує незначного доопрацювання	Робота виконана повністю при дотриманні академічної доброчесності
Іспит – теоретичні та тестові питання	<i>0-5 балів</i>	<i>5-15 балів</i>	<i>15-27 балів</i>	<i>27-30 балів</i>
	Студент недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання не виконано	Студент недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано з помилками	Студент достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано	Студент гарно орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано

5.2.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
	Виконання завдань з практикуму	На кожне семінарське заняття
	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над практичними роботами протягом занять	Протягом всього семестру
	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
	Усний зворотний зв'язок від викладача під час написання тез та підготовки мультимедійної презентації та виступу-інформування	До 15 тижня

Шкала оцінювання, що діє в Сумському національному аграрному університеті

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, кваліфікаційної роботи	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		

69-74	задовільно	
60-68		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела з курсу Загальна теорія права

Підручники, посібники

1. Кельман М.С. Загальна теорія права: підручник. Тернопіль: Терно-граф, 2023. 363 с.
2. Загальна теорія права підручник / Стратонов В. 2020. 724 с.
3. Zapara, S. I. Curriculum OK22 General Theory of Law: lecture notes for 1-st year students of specialty 293 "International Law" / S. I. Zapara, N. V. Klietsova. Sumy: SNAU, 2018. 118 p.
4. Загальна теорія права: навчальний посібник / О. В. Петришин [и др.]. Харків: Право, 2020. 568 с.
5. Загальна теорія права: підручник / М. І. Козюбра [и др.]. Київ: Ваїте, 2015. 396 с.
6. Фельцан І. Основи загальної теорії права і держави: навч. посіб. Ужгород: Сабов А. М. [вид.], 2023. 127 с.
7. Костицький В. Вибрані проблеми теорії права. Київ: Гельветика, 2022. 520 с.
8. Теорія держави і права: підручник / [В. М. Марчук та ін.]; за заг. ред. канд. юрид. наук, проф. Л. В. Ніколаєвої, д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Гуржія ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ: КНТЕУ, 2021. 423 с
9. Бондар Н.А., Крамінська А.Г. Верховенство права в умовах сталого розвитку. Удосконалення напрямів розвитку України в умовах сучасної світової кон'юнктури: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 141-146. URL: <https://www.newroute.org.ua/wpcontent/uploads/2023/10/mon-new-28.10.23.pdf>
10. Крестовська Н.М. Теорія держави і права: підручник, практикум, тести / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева; НУ Одеська юридична академія; Одеський ДУВС. К.: Юрінком Інтер, 2015. 584 с.
11. Теорія держави та права [Електронний ресурс]: навчальний посібник / Є. В. Білозьоров [и др.]. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
12. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навч. посібник / ред. Л. Р. Наливайко. К.: Хай-Тек Прес, 2020. 296 с.
13. Шмоткін О.В. Актуальні проблеми теорії держави і права: підручник / О. В. Шмоткін ; Нац. акад. Служби безпеки України. Київ : НА СБУ, 2019. 275 с.

Методичне забезпечення

Загальна теорія та філософія права [Електронний ресурс]: практикум для студентів 1 курсу спеціальності 081 "Право" денної та заочної форм навчання / укл. Н. А. Бондар. Суми: СНАУ, 2021.

Загальна теорія та філософія права [Електронний ресурс]: методичні рекомендації з виконання , оформлення і захисту модульних курсових робіт для студентів спеціальності 081 "Право" денної форми навчання / укл.: С. І. Запара, Н. А. Бондар. Суми: СНАУ, 2021.

Додаткові джерела

14. Бондар Н.А., Стрельник В.В. Методологія наукового дослідження теоретико-правових факторів впливу на розвиток юридичної освіти в умовах глобалізації. Юридичний науковий електронний журнал, 2023 р. №2. URL: www.lsej.org.ua
15. Рабінович, П. Верховенство права: доктринальні інтерпретації в Україні. Право України. 2013. №9. С. 162-175.
16. Погребняк, С. Принципи права: доктринальні питання. Право України. 2013. №9. С. 217-228.
17. Бондар Н.А., Міщенко М.С. Свобода як правова цінність: природа та особливості. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. №5. С. 26-31. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/10/APP_05_2023_FINAL.pdf
DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.3>
18. Серьогін, С. Верховенство права: проблемні аспекти розуміння та застосування конституційного принципу. Вісник Вищого адміністративного суду України: Офіційне науково-практичне видання. 2015. № 4. С. 37-47
19. Оніщенко, Н. До питання про категорію "джерело права": ретроспективний аналіз, дискусії, сучасний погляд. Право України. 2016. №10. С. 56-63.
20. Дудаш, Т. Правова аргументація: до питання про загальне поняття. Право України. 2016. №8. С. 99-106.
21. Бондар Н.А., Осетров Р.В. Інституційне та функціонально-правове забезпечення екологічної функції держави. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 3. С. 11-16. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284362>,
DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.1>
22. Чепульченко, Т. О. Держава і людина: основні аспекти взаємодії. Держава і право: Юридичні і політичні науки: Збірник наукових праць. 2019. Вып. 86. С. 23-32

Основні джерела з курсу Філософія права

Підручники, посібники

23. Бачинін, В. А. Філософія права: підручник / В. А. Бачинін, В. С. Журавський, М. І. Панов. К.: ВД "Ін Юре", 2003. 472 с.
24. Гончаренко А.В. Філософія права [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів 1-4 курсів денної та заочної форм навчання спеціальності 081 "Право" / СНАУ ; уклад. А. В. Гончаренко. Суми : СНАУ, 2020.
25. Правова доктрина України. У 5-ти т. Том 1. Загальнотеоретична та історична юриспруденція: наукове видання / Національна академія правових наук України ; ред. О. В. Петришин. Х. : Право, 2013. 976 с.
26. Сливка С.С. Проблеми філософії права: навчальний посібник / С. С. Сливка. Харків: Право, 2015. 192 с.

27. Торяник, В. М, Філософія права (в схемах та визначеннях): навчально-методичний посібник / В. М, Торяник, П. В. Макушев; Дніпровський ГУ. Херсон: ВД "Гельветика", 2019. 152 с.
28. Філософія права: навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2000. 336с.
Філософія права: підручник / ред. О. Г. Данильян. Х.: Право, 2014. 208 с.
29. Юркевич, П. Історія філософії права. Філософія права. Філософський щоденник. К.: Ред. журн. "Український світ"; Вид-во імені О.Теліги, 2001. 756с.

Додаткові джерела

30. Бернюков, А. Філософсько-теоретичні засади правової гносеології. Підприємництво, господарство і право. 2015. N12. С. 47-51.
31. Бернюков, А. Юснатуралістська й юрпозитивістська моделі юридичної методології в системі правової онтології. Підприємництво, господарство і право. 2015. N11. С. 44-48.
32. Гришук, О. Філософія людської гідності у праві: людська гідність - буттєво-аксіологічний фундамент правлюдини: концептуальний та конституційно-правовий виміри. Право України. 2018. №9. С. 14-28.
33. Десятник, В. О. Проблема науковості теорій. Юридична наука: науковий юридичний журнал. 2016.- № 5. С. 4-11
34. Івакін, О. Філософія права і філософські проблеми правознавства. Право України. 2011. № 8. С. 78-84 .
35. Павлишин, О. Права людини та методологія їх дослідження крізь призму семіотико-правового підходу. Право України. 2015. N2. С. 46-51.
36. Павлишин, О. Соціальна солідарність як філософсько-правовий концепт (семіотичний аналіз). Право України. 2016. N2. С. 104-113.
37. Тихомиров, О. Методологія порівняльних досліджень в Україні: філософсько-правовий аспект. Право України. 2013. N9. С. 117-137.
38. Шевчук, С. Людська гідність у системі конституційних цінностей. Право України. 2018. №9. С. 29-40.
39. Ющик, О. Теоретична "мілізна" догматичної юриспруденції. Право України. 2016. N4. С. 139-148.

Інтернет ресурси

1. Загальнодержавна інформаційна мережа з питань європейського права. URL: https://minjust.gov.ua/azu_es_4_1
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
3. Бібліотека Сумського національного аграрного університету. URL: <https://library.snau.edu.ua/>